

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
доктору економічних наук, професору
Єгоричевій Світлані Борисівні

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Білька Станіслава Сергійовича
на тему «**Формування інформаційної безпеки національної економіки**»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції функціонування інформаційного середовища тісно пов'язані з поступовим формуванням цифрової економіки. Розвиток цифрової економіки в останні десятиліття є стратегічним напрямом провідних країн світу. Цифрова трансформація економіки означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології та штучний інтелект стали рушіями соціально-економічного зростання і формування нової якості життя. Водночас, стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяє поширенню загроз національній безпеці і національним економічним інтересам, зокрема, таких явищ, як злочинність у кіберпросторі, деструктивна пропаганда в інформаційному середовищі, несанкціоновані втручання кіберхарактеру в функціонування об'єктів критичної інфраструктури тощо. Сила впливу і масштаби окреслених загроз посилилися в умовах повномасштабної війни, розгорнутою рф проти України.

З огляду на вищезазначене, на сучасному етапі розвитку одним із головних пріоритетів державної політики має бути забезпечення безперервного та безпечного функціонування інформаційної інфраструктури

країни, формування з урахуванням міжнародного досвіду правового середовища з питань інформаційної та кібербезпеки, створення системи інформаційного забезпечення державних органів, суб'єктів господарювання та населення, а також забезпечення ефективних заходів реалізації інституційної спроможності країни. І тому обрана тема дисертаційної роботи Білька С.С. є важливою і актуальною.

Наукова новизна дослідження та ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження. Аналіз основних наукових результатів, висновків і рекомендацій, сформульованих Більком С.С. у дослідженні, дає підстави стверджувати про достатній рівень їхньої достовірності та обґрунтованості. Положення, винесені автором у пункти наукової новизни, не викликають заперечень, а їхній рівень новизни визначений у відповідності з науковими напрацюваннями.

У дисертаційній роботі представлено наукові положення, що мають наукову новизну і засвідчують значний особистий внесок автора у розвиток теоретико-методичних засад і науково-практичних рекомендацій щодо формування інформаційної безпеки національної економіки. До найбільш вагомих результатів дослідження, які містять ознаки наукової новизни, варто віднести такі:

– удосконалений понятійний базис інформаційної безпеки національної економіки (с. 31–35). На основі систематизації існуючих наукових поглядів, виокремлення специфічних ознак категорії «інформаційна безпека» запропоноване авторське визначення дефініції «інформаційна безпека національної економіки», що, на відміну від існуючих, враховує вплив процесів цифровізації на стійкість національної економіки до внутрішніх та зовнішніх, реальних і потенційних загроз;

– поглиблена класифікація загроз доповненням їх розподілу за об'єктами дестабілізуючих дій, за ступенем детермінізму та за ймовірністю реалізації, яку правомірно вважати базисом для формування напрямів

запобігання, протидії, мінімізації негативного впливу від їх реалізації (с. 43–50);

– запропонований дисертантом методичний підхід до оцінювання інформаційної безпеки національної економіки, що ґрунтується на інтегральному методі та передбачає формування системи валідних індикаторів з використанням методів нормування і згладжування, визначення вагових коефіцієнтів складників інформаційної безпеки на основі методу експертних оцінок, розрахунок інтегрального індексу інформаційної безпеки та його прогнозування з використанням моделі поліноміальної апроксимації (с. 93–114);

– обґрунтовані концепти синергетичного підходу до забезпечення інформаційної безпеки національної економіки, які передбачають застосування сукупності ідей, понять і методів у дослідженні та забезпеченні інформаційної безпеки національної економіки як складної, відкритої, нерівноважної, нелінійної, з елементами самоорганізації системи (с. 124–136). Поглиблені автором концептуальні засади можна вважати теоретичним базисом для розроблення методології забезпечення інформаційної безпеки національної економіки в умовах цифровізації;

– розроблена автором модель механізму формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища, що ґрунтується на положеннях нової парадигми використання можливостей, пов'язаних з розвитком інформаційних технологій та попередження й запобігання новим загрозам інформаційній безпеці національної економіки шляхом захисту інформації (с. 136–139). Її реалізація дозволить досягнути позитивних синергетичних ефектів в процесі трансформації та розвитку національної економічної системи на засадах інформаційної захищеності;

– обґрунтована дисертантом ієрархія пріоритетних напрямів реалізації державної політики забезпечення інформаційної безпеки національної економіки (с. 154–165). Порівняння та багатокритеріальне ранжування критеріїв і заходів зміцнення інформаційної безпеки національної

економіки дозволило окреслити стратегічні орієнтири державної політики та інструментарій їх реалізації.

Наукові результати, висновки та рекомендації, викладені в дисертації Білька С.С. на здобуття наукового ступеня доктора філософії, характеризуються високим ступнем обґрунтованості та достатнім рівнем аргументованості, виходячи із структурної побудови та змісту роботи, динаміки та обсягу проаналізованого матеріалу, власних розрахунків автора, що забезпечило вирішення поставлених завдань відповідно до визначеної мети дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. В роботі присутній зв'язок теми з науковими програмами, планами та пріоритетним напрямом наукових досліджень кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». В рамках виконання науково-дослідної роботи «Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам соціально-економічній безпеці України в умовах пандемії» (номер державної реєстрації 0122U001749, 2022–2023 рр.), автором запропоновані концептуальні положення щодо формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища та обґрунтовано методичний підхід до оцінювання рівня інформаційної безпеки національної економіки на основі індикаторного підходу.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження. Зміст дисертаційної роботи свідчить про комплексний системний характер дослідження, що розвивається від систематизації теоретичних засад до аналізу емпіричних даних. Наявні у дисертації наукові результати, висновки і пропозиції, які виносяться на захист, отримані автором самостійно. Повнота результатів дослідження висвітлена в 14 опублікованих наукових працях, з них 2 статті у наукових виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, 4 статті у наукових фахових виданнях, 8 тез доповідей у матеріалах

міжнародних наукових та науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій – 6,95 д.а., з яких особисто автору належить 5,53 д.а.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію й отримали схвальну оцінку на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі: III Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи» (м. Полтава, 2021 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку» (м. Чернівці, 2022 р.), Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану» (м. Полтава, 2022 р.), Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» (м. Полтава, 2022 р.), International conference «Recent advances in science» (Boston, USA, 2023), 4th International scientific and practical conference «Scientific research in the modern world» (Toronto, Canada, 2023), III International Scientific and Theoretical Conference «Modernization of science and its influence on global processes» (Bern, Swiss Confederation, 2023).

Публікації здобувача відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Анотація кваліфікаційної наукової праці Білька Станіслава Сергійовича повною мірою відображає основні положення та результати, що викладені у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Достовірність результатів дисертаційної роботи. Достовірність результатів наукового дослідження Білька С.С. підтверджується достатньо глибоким теоретико-методологічним та емпіричним обґрунтуванням сформульованих автором наукових положень, висновків, рекомендацій. При виконанні дослідження було опрацьовано значну кількість наукових праць з заявленої проблематики, законодавчі та нормативно-правові акти Верховної

Ради України та Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, нормативно-правові акти профільних міністерств та відомств. У аналізі автор використав аналітичні дані Європейського Союзу, Державної служби статистики України, Служби безпеки України та Департаменту кіберполіції України, офіційні дані досліджень міжнародних організацій, зокрема CSIS, матеріали інформаційно-аналітичних звітів міжнародних компаній (Microsoft).

У дослідженні використано широкий перелік загальнонаукових та спеціальних методів: діалектичний, системний та синергетичний підходи, метод аналізу і синтезу, логічного узагальнення та групування, наукової абстракції, економіко-статистичний, графічний та ретроспективний аналіз, порівняльний аналіз, метод експертних оцінок та інтегрального оцінювання, кореляційний і регресійний аналіз, структурно-логічний метод, метод ієрархій.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані здобувачем самостійно. Ознайомлення з дисертаційною роботою Білька С.С., його науковими працями дає підстави стверджувати, що автор дотримується принципів і норм академічної доброчесності. В дисертації наявні посилання на джерела використаної інформації з дотриманням норм законодавства про авторське право. Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі не виявлено.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Наукова цінність дослідження полягає у поглибленні та розвитку теоретичних положень, розробці науково-методичних рекомендацій щодо формування інформаційної безпеки національної економіки в умовах поглиблення процесів цифровізації.

Практичне значення наукового дослідження підтверджене наявністю шести довідок про впровадження одержаних результатів у діяльність Комітету

Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (довідка № К-04/633 від 27.12.2022), Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) (довідка № 282 від 19.12.2022), Співки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України (довідка № 2 від 07.03.2023), Департаменту економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської обласної військової адміністрації (довідка № 15 від 10.05.2023), Головного управління Державної казначейської служби України у Полтавській області (довідка № 201801-14/3035-2023 від 23.05.2023) та Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (довідка № 10-9/2005/1 від 07.09.2023).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних Більком С.С. результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі:

1. Дисертантом не здійснено критичний аналіз інституційного забезпечення інформаційної безпеки (п. 1.3, с. 54–66).

2. У другому розділі дисертаційної роботи автором запропоновано методикау інтегрального оцінювання рівня інформаційної безпеки національної економіки (п. 2.2, с. 93–107). На нашу думку, вагому роль у протидії інформаційним загрозам відіграє людський капітал, і тому доцільно розширити інформаційну базу для розрахунку рівня інформаційної безпеки, доповнивши її показниками, які відображають якість освітніх послуг у сфері інформаційних технологій, а також обсяг фінансування науково-технічних розробок у сфері інформатизації.

3. Автором запропоновано концептуальну модель механізму формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища в Україні (рис. 3.2, с. 137) з чітким визначенням суб'єктів, принципів, критеріїв, завдань та інших елементів структури. Втім, на нашу думку, концептуальна модель мала б більшу практичну цінність, за умови її доповнення інструментами формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища.

4. Потребують додаткового роз'яснення викладені автором у п. 3.1 положення стосовно формування безпекоорієнтованого інформаційного середовища при врахуванні процесів самоорганізації в системі інформаційної безпеки національної економіки.

5. У пункті 3.3 дисертаційної роботи (с. 151–165) для обґрунтування стратегічних орієнтирів державної політики щодо забезпечення інформаційної безпеки національної економіки автором використано метод ієрархій. Втім відсутнє обґрунтування проведеного аналітичного моделювання з деталізованим описом процедур та інструментів пріоритизації критеріїв, введених в модель, що ускладнює формування конкретних висновків та викликає сумнів щодо адекватності побудованої ієрархії пріоритетних напрямів реалізації державної політики забезпечення інформаційної безпеки національної економіки.

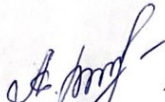
Однак, висловлені побажання та зауваження не применшують високий науково-теоретичний та методичний рівень проведеного дослідження.

Загальний висновок до дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Білька С.С. на тему «Формування інформаційної безпеки національної економіки» є самостійним, завершеним дослідженням актуальних наукових завдань, вирішення яких має теоретичне та практичне значення. За змістом робота розкриває тему та вирішує поставлені завдання. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, основні положення, що виносяться на захист, та висновки є достатньо аргументованими. Структура та оформлення відповідають усім встановленим вимогам щодо виконання дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Отже, дисертація Білька Станіслава Сергійовича відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Представлена кваліфікаційна наукова праця на тему «Формування інформаційної безпеки національної економіки» відповідає спеціальності 051 Економіка. Автор дисертації, Білько Станіслав Сергійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу
та оподаткування Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Аліна ГЛУШКО

Підпис засвідчую.

Доктор технічних наук, професор,
проректор з міжнародної та наукової роботи
Національного університету «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»

 Олена СТЕПОВА